

## **A globális biztonság átalakulása és az európai biztonság új irányai**

**Oktató: Dr. Babos Tibor, címzetes egyetemi tanár**

*„Amikor az óriások háborúja véget ér,  
megkezdődik a törpéké.”*  
Churchill

### **Bevezetés**

A nyolcvanas évek végén a kelet–nyugati szembenállás megszűnésével gyökeresen új globális stratégiai helyzet alakult ki. A közép- és kelet-európai államok sorban szakítottak a szocializmus gyakorlatával, a központosított államrenddel, s deklarálták, hogy a Nyugat és annak társadalmi rendszere felé fordulnak. E történések széles körű dezintegrációs, ugyanakkor integrációs tendenciákat idéztek elő. A Közép- és Kelet-Európában végbemenő események radikálisan megváltoztatták a világ politikai arculatát, s az annak hatására meginduló változások még ma is meghatározók a kontinensen. A jelenlegi újszerű, a korábbinál sokrétűbb és instabilabb helyzetben a biztonságot befolyásoló tényezők, veszélyforrások, kockázatok is más hangsúlyt kaptak, újakkal bővültek. Előtérbe kerültek a biztonság egyéb — a Hidegháborúban még másodlagosnak számító — alkotóelemei: a gazdasági, a pénzügyi, a vallási, a környezeti, a közbiztonsági, vagy a nemzeti, etnikai, kulturális és migrációs problémák.

Európa és a kapcsolódó régiók biztonságát még mindig az átfogó történelmi korszakváltás következményeiből adódó átmenetiség, illetve a dinamikus restruktúrázódás, a piaci és politikai konkurenciaharc, a gazdasági, politikai és katonai integráció, valamint a regionalizáció, lokalizáció és a nacionalizmus jellemzi. Míg a nyolcvanas évek óta a második világháborúban kialakult hidegháborús rend szétporladása egyre inkább dinamikáját veszti, addig az új globális hatalmi centrumok súlyközpontjai fokozottan körvonalazódnak Észak-Amerikában, Európában és Ázsiában. E folyamatban a nyugat-európai és az amerikai gazdasági potenciál ma domináns szerepet játszik. Paradox módon a bipolaritás három elemi biztonsági tényezője, a Szovjetunió, a Varsói Szerződés és a KGST eltűnése nyomán a Nyugat sem erősebb, sem sebezhetetlenebb nem lett; s a biztonság sem növekedett. Felmerül a kérdés: mi ennek az oka; milyen irányvonalat vesz a globális biztonság a konszolidálódott Hidegháború után; s melyek azok az újszerű kockázati tényezők, amelyek hatást gyakorolnak Európa jövőjére?

E tantárgy célja, hogy a teljesség igénye nélkül, mégis a prioritásokra való törekvéssel vizsgálja azokat a globális biztonsági kihívásokat és releváns nemzetközi folyamatokat, amelyek meghatározzák, jellemzik vagy befolyásolják mindennapjaikat. Kifejtendő a veszélytényezők változásainak hatásait, a tárgy két részeleme – ”az általánostól a szűkebb felé” elvet követve – a biztonság ”globális” és ”európai” dimenzióinak vizsgálata, valamint azok összehasonlítása.